

Kaplinski pööras pilgu taeva poole

Astronoomia aasta lõpus ilmus raamatulettidele raamat, mis üllatab nii autori nime kui ka käsitlusviisi poolest. „Teispool sinist taevast” on sõna parimas mõttes populaarteaduslik raamat: mitte pelk faktikogum, vaid kirjaniku ja mõtleja sulega kirja pandud lugu maailmaruumist. Jaan Kaplinski täiendab oma uue raamatuga oluliselt emakeelse teaduskirjanduse riiulit.

Vt lk 7

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 2 (47)

25. märts 2010

kommentaari

Euroopa Liidu uus kirjandusauhind

2009. aastal käivitas Euroopa Liit Euroopa Raamatukaubastajate Liidu, Euroopa Kirjanike Liidu ja Euroopa Kirjastuste Liidu kaudu projekti, mille eesmärk on kirjanikuteed alustavate talendikate autorite esiletõstmise liikmesriikides ning liitunud riikide kirjanduse leviku toetamine.

Projekti kestvuseks on planeeritud kolm aastat. Igal aastal valitakse liikmesriikide seast välja need, kes saavad ühele oma kirjanikuteed alustavale talendikale romaaniautorile taotleda rahalist autasu. Väljavalitud ja auhinna saamiseks esitatud teos peab olema ilmunud eelnenud viie aasta jooksul. Autasu suurus on 5000 EUR-i. Ühtlasi edendatakse selle autori teose tõlkimist ja levitamist teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.

Sel aastal on auhinnasaajateks välja valitud üksteist liikmesriiki: Belgia, Küpros, Taani, Eesti, Soome, Saksamaa, Luksemburg, Rumeenia, Sloveenia, Hispaania ja endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia.

Raamatu ja autori valiku teeb kolmekuni viieliikmeline kohalik žürii. Meie žüriisse kuulub kokku neli esindajat Eesti Kirjanike Liidust, Eesti Raamatukaubastajate Liidust, Eesti Kirjanduse Teabe keskusest ja Eesti Kirjastuste Liidust. Žürii otsust ootab vastav konsortium hiljemalt 31. juuniks 2010.

Raamatu ja autori valiku aluseks on kriteeriumid, mille kohaselt autor peaks olema veel suhteliselt vähetuntud ja -hinnatud ning oma loometee alguses. Eeldatakse, et viie viimase aasta jooksul on see autor välja andnud kaks kuni neli romaani.

Niisiis on tegu preemiaga, millega tahetakse esile tõsta paljulubavat autorit, kes väärilis senisest rohkem tähelepanu ja keda peetakse kirjanduslikult lootustandvaks. Samas on tingimuste seas, et tal peaks olema ilmunud vähemalt üks küps romaan. Auhinda ei jagata luule, lühijuttude, draamakirjanduse või lastekirjanduse eest. Korraldajate sõnul on piirangu põhjenduseks asjaolu, et võõrkeeltesse tõlgitakse ja ka ostetakse eelkõige romaane.

Auhinna võitjad kuulutatakse välja selle aasta oktoobris Frankfurti rahvusvahelisel raamatumessil ning auhinnad antakse pidulikult üle käesoleva aasta novembris Brüsselis.

Projekti rahastab Euroopa Liidu Kultuuriprogramm.

KAIDI URMET
Eesti Kirjastuste Liit
tegevjuht

Kultuuriminister Laine Jänes avas lugemisaasta 29. jaanuaril Albus A. H. Tammsaaret ette lugedes.

FOTO ANDRUS EESMAA / JÄRVA TEATAJA

Vahekokkuvõtte lugemisaastast

KRISTA OJASAAR
Lugemisaasta projektijuht

Lugemisaasta on kestnud juba kaks ja pool kuud. Veidi kauemgi, sest eelüritused algasid eelmise aasta septembris. Nüüd, märtsi keskel, on paras aeg teha esimene vahekokkuvõtte.

Ideed on omaks võetud

Lugemisaastat ette valmistades ja välja kuulutades levitas korraldustoimkond põhimõtet, et lugemisaasta ei ole ainult vertikaalses käsuilinis toimiv üritustesari, vaid teema-aasta, mille ideed peaksid jõudma võimalikult paljudeni ning mis innustaks inimesi ise midagi ette võtma, et lugemust edendada. See põhimõte on hästi vastu võetud üle Eesti.

Teine lugemisaasta idee ongi, et tegevus peab toimuma igas Eesti nurgas, väliseestlaste asupaikadest rääkimata. Lisaks ülikoolid, kus õpetatakse eesti keelt. Eesti kultuuriesindajad välisriikides on lugemisaasta samuti esiplaanile seadnud ning korraldavad sellega haakuvaid üritusi. Nii näiteks rääkis Ian Thomson Londoni Eesti saatkonnas toimunud kirjandusõhtul Graham Greeni seostest Tallinnaga, tulemas on eesti ulmekirjandust tutvustavad üritused Pariisis ja Helsingis ja palju muud põnevat.

Lugemisaasta ideede levikule on jõudsalt kaasa aidanud 22. veebruaril alanud reklaamikampaania, kus paljude etalade esindajad räägivad lugemise

olulisusest. Akadeemilisi inimesi, aga ka poliitikuid esindab Ene Ergma, ettevõtjaid Helder Meerits, kultuuritegelasi ja põlvkondadevahelist sidet Ivo Linna, aktiivseid noori Ksenija Balta, noori loomungulisi inimesi Ott Lepland. Sama kujundusega plakatid on ka raamatukogudes. Kindlasti on suur mõju televisioonil: ETV-s jätkuvad luuleminutid, Terevisioonis ja Ringvaates tutvustatakse uusi raamatuid.

Elav kirjanduselu

Esimene eelüritus toimus 26. septembril 2009, see oli raamatuvahetus Telliskivi loomelinnakus. Raamatujanuseid inimesi oli palju, mitmedki tegid laudade juures mitu tiiru, et paremaid palu tabada. Menükad olid lasteraamatud, uuem ilukirjandus ja ainekirjandus, ka kõik ENEd leidsid uue omaniku. Ka järgnevad raamatuvahetused on olnud osalisterohked. Raamatuvahetusi on olnud kultuuriministeeriumis, Tallinna 21. keskkoolis, Rakvere rahvamajas ja mujalgi. Need annavad sõnumi, et lugemishuvi ei ole kadunud.

Toimunud on hulgaliselt kirjandusõhtuid nii linnades kui ka külates, nõutud esinejad on olnud Andrus Kivirähk, Leelo Tungal ja Heiki Vilep. Samuti on olnud mitut laadi ettelugemisi, näiteks Koolibri ja Eesti Kirjastuste Liidu töötajad käivad raamatuid ette lugemas Diaakooniahaiglas, mitmed valla- ja linnajuhid on käinud lasteaiades ja koolides oma lemmikraamatuid loike ette lugemas, Kiili vallas oli suur lugemispäev. Kolme

kuu jooksul on olnud seitse konkurssi: Nukitsa konkurss, lugemisaasta avauritus ehk etlusevõistlus „Hansenist Tammsaareni”, kirjandusteemaliste kodulehtede võistlus „Kirjandusraal”, fotovõistlus „Lugemise mõnu” Lääne-Virumaa keskraamatukogus jt Raamatukogudes on teemaatilised väljapanekud ja näitused, koolides ja raamatukogudes otsitakse huvitavat ja igavamat raamatut, lemmikluuletust, kuu menükit jms.

On ettevõtteid, koole ja raamatukogusid, kus igal nädalal pannakse veebi üles lugemissoovitusi, asutatud on uusi lugemisklubisid. Tegelikult ei jõua siin kõiki toimunud üritusi ja muid ettevõtmisi üles lugeda, sest iga päev toob uusi. Lugemisaasta toimkond omalt poolt püüab neile laiemalt tähelepanu saada ja avaldab ürituste reklaami Postimehes ja oma kodulehel.

Mis on tulemas?

Lisaks olemasolevatele kirjandussaadetele alustab 28. juunil Vikerraadios, kordustega Klassikaraadios, uus kirjandussaade „Keda sina viimati lugesid?”. Aprillis toimuvad Rakveres ja Tartus Poetry Slam'i eelvoorud, 23.–25. aprillini rändab mööda Eestit raamatubuss. 6.–9. mail on korruga Balti raamatumess, Tallinna kirjandusfestival Head Read ja Tartu kirjandusfestival Prima Vista, 11. juunil toimub konverents „Lugemine. Kirjutamine. Mõtlemine: Lugemine on nauding”, sügisel on tulemas rahvusvaheline teaduskonverents.

uudised

Tulekul on Balti Raamatumess

06.–08. maini toimub Nokia Kontserdimajas Balti raamatumess 2010. Tegemist on rahvusvahelise messiga, mis sai alguse 1995. aastal Tallinnas ja toimub igal aastal ühes Balti riigis.

Messil osaleb ligikaudu 30 kirjastusorganisatsiooni. Toimub üritusi kirjastusvaldkonnaga kokkupuutuval spetsialistidele, rahvusvaheline seminar e-raamatu arengu ja selle mõjude teemal, seminar meie ühisest kultuuriruumist Eesti vene koolide ajaloo- ja keeleõpetajatele ning gümnaasiumiõpilastele, samuti teabepäev lasteraamatukoguhoidjatele. Kohtumistele lugejatega on oodata nii Eesti autoreid kui ka välisautoreid ja -külalisi. Korraldatakse vestlusringe, õpitube ja nagu ikka, on võimalik osta ka raamatuid.

Balti Raamatumessil toimub Baltimaade kauneima raamatu konkurs ning vaadata saab ka Eesti, Läti ja Leedu 2009. aasta kauneimaid raamatuid.

Sissepääs messile on tasuta. Täpsem informatsioon alates 7. aprillist Eesti Kirjastuste Liidu veebilehelt www.estbook.com

Nüüd hakkab nalja saama!

Lasteajakiri Täheke, Õpetajate Leht ja kirjastus Tänapäev kuulutavad välja naljakuu naljavõistluse kõigile suurtele ja väikestele.

Žürii hindab nalju neljas kategoorias: nn lapsesuu-naljad ja tõsielus aset leidnud naljakad juhtumised; naljakad väljavõtted koolikirjanditest; laste endi poolt väljamõeldud naljad ja anekdoodid lasteraamatute tegelaste elust.

Nalju oodatakse lastelt, õpetajalt ning emadelt-isadelt 31. aprillini aadressil taheke@taheke.ee või Roosikrantsi 6, Tallinn 10119.

Ilmus kauaoodatud raamat

Kirjastuselt Varrak ilmus Stieg Larssoni Millenniumi-sarja kauaoodatud kolmas raamat „Purustatud õhuloss”. Lisaks paljudele autasudele ja kriitikute ning lugejate tunnustusele oli Stieg Larsson 2009. aasta müüduim Euroopa autor.

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2010

Kodud isa eaks ja poja põlveks

HEIKI PÄRDI

Märtsi lõpus ilmub kolmas ja viimane album sarjast „Eesti taluhäärberid” (eelmised kaks ilmusid vastavalt 2005. ja 2007. aastal). Kokku on nüüdseks avaldatud üle 750 parima taluhäärberi kirjeldused, mis lisavad hulga uusi teadmisi meie taluelamute ja üldse maakultuuri kohta.

Talupojahäärberite sünd

Talupoegade vabanemisega mõisa sõltuvusest pooleteise sajandi eest toimus suur murrang ka nende elulaadis. Tolal ilmusid meie külalpilvi vanade suituste rehemajade asemel hoopis teistsugused elamud. Talu võrdkujuna tuntud rehemajadest erinesid uued elamud sedavõrd palju, et sageli peeti need mõisahooneteks. Suuri, uhkeid ja moodsaid taluelamuid hakatigi mõisa eeskujul kutsuma häärberiteks.

Esimesed taluhäärberid ehitati 19. sajandi viiekümnendail aastail Eesti rahvusliku kapitalismi sünnikohas Mulgimaal. Seal kujunes välja ka vanem „tüüp-häärber” – võrdlemisi pikk, madalavõitu ühekorruseline, poolkelpkatuse ja rõhtsa laudvoodriga barokne palkmaja. Välistelt sarnanesid need tolaaegsete vallamajade, pastoraatide ja lihtsamate mõisahäärberitega ega erinenud üldilmelt väga palju rehemajadestki. Siiski oli rida erinevusi, neist kõige tähtsam – häärberid ehitati üksnes elamiseks. Suuruse tõttu tehti häärberitele enamasti kaks korstnat ning kaks sissekäiku – keskmine viis peremehe eluruumidesse, otsmine talu tööpere ruumidesse.

Mõisnike moods

Sisemiselt jaguneski häärber talurahva ehk peremehe ja pererahva ehk talutööliste pooleks – esimene oli esinduslik ja pidulik, teine lihtne ja asjalik. Talurahva tubades leidus asju, mis seni olid kuulunud ainult mõisnike ja linna-sakste maailma: keeruliste kaunistustega kahhelkiviahje, sein- ja laemaalitud, tapeete, kõrgstiilis pehmet mööblit jmt. Põhja-Eesti kõige vanemad taluhäärberid Palmse kandis erinesid Lõuna-Eesti omadest sümmeetrilise ruumijaotuse poolest: köök asus keset maja ja muud ruumid sellest mõlemal pool.

Mõnes kohas vedasid taluelamute

Väikese talukoha (12 ha) Valgejõe kaldal ostis 1914 Jakob Hurda väimees, pastor Aleksander Mohrfeldt. Talus oli eeskujulik viljapuu- ja köetav kasvuhoone, jõel väike elektrijaam. 1925–1928 ehitas Mohrfeldt koos väimehe, Estonia ooperilaulja Karl Viitoliga uue esindusliku valgeks krohvitud kuuekandilise nurgatorniga betoonkivist maja Hanno Kompuse projekti järgi. FOTO HEIKI PÄRDI

uuendamist hoopis mõisnikud. Kärsna krahv R. Anrep-Elmpt lubas kinkida 250 ehituspalki neile peremeestele, kes talu ostes lubasid ehitada uue elumaja rehest lahku ja teha sellele ka korstna. Abja vallas olevat ühe uue talumaja kavandi teinud veidriku kuulsusega mõisahärra R. von Stackelberg ise.

Põhja-Eestis ja isegi laiema paistis selgelt silma kunagine Palmse mõisavald. A. von der Pahlen laskis juba 1840. aastail ehitada mitmesse renditalu moodsad korstnaga paekivist elumajad ning veidi hiljem ka mõned üleni paekivist seintega ja korstnaga rehemajad.

Pikkadeks aastateks ehitatud

Mitte lihtsalt uus, vaid ka suur ja moodne linnalik elumaja oli iga tõsise eesti talumehe unistus. Vähe sellest – eneseuhkust tulvil peremehe silmis muutus häärber ainsaks seisukohaseks elamuks. Peale praktilise otstarbe oli esinduslikul taluelamul suur sümboolne tähendus, sest maja kaudu väljendas peremees ka oma seisundit ühiskonnas.

20. sajandi algul tugevnes talumees-

tes soov vormida oma maja nõ omaenda näo järgi. Selleks lasid mõned neist juba enne Esimest maailmasõda uue maja kavandada haritud arhitektidel (K. Burman, A. Perna, A. Eichhorn). Muuseas, 1915 ehitas paadimeister Joosep Oberg omaenda plaani järgi kodutalus Agumäel Tsitres Kuusalu mail Eesti ühe kõige isikupärasema rahvusromantiliselt laadis maja.

1920–30. aastail muutus häärberite välisilme veelgi mitmekesisemaks. Üha rohkem kasutati käsiraamatute, instruktore ja arhitektide abi, kuigi valdavalt ehitati maju ikka oma ja ehitusmeistri tarkusega.

Harju, Viru ja Häädemeeste rannadel kujunesid välja omanäolised kapteni- ja meremehemajad, mida kõige rohkem näeb Käsmus, kuid leidub ka paljudes teistes külad. 1920. aastail andis sellele kõvasti lisahoogu salapiirituseäri.

Nõukogude võim hävitas talumajanduse, kuid eriti kannatasid suur-talud. Rahvas küüditati või oli sunnitud põgenema Läände, talud läksid kogu täiega kolhooside-sovhooside kätte. Häärberite seati sisse majandite konto-

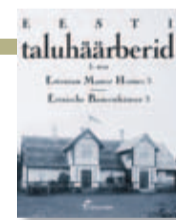
rid ja asjameeste korterid, poed, külanõukogud, lasteaiad, MTJ-id, isegi laod, kanalad vms.

Aja jooksul majandid suurenesid ning ehitati uued linlikud keskasulad. Häärberid jäid kõrvaliseks ning neisse paigutati elama rändtöölised – nõukogude moonakad. Maju ei korrastatud aastakümneid, nende seisund muutus selliseks, et 1990. aastail paljud pärijad neist loobusid.

Omaaegsete talumajade väärtust hakkame iseäranis selgelt tajuma tänase tarbimisühiskonna ihapäeva-mentaaliteedi taustal. Erinevalt praegustest „ühikordse kasutusega” karpidest ehitati need majad väga pikaks ajaks – isa eaks ja poja põlveks.

Eesti taluhäärberid 3

koostanud Heiki Pärdi
kujundanud Andres Tali
304 lk
köva köide, ümbrispaaber

Piafi elulugu õpetab jääma iseendaks

PRIIT PÕHJALA

Mõne päeva eest sattusin Troyoni tänavale. Kõnniteel seisis väike ja kahvatu kurva näoga tüdruk ja laulis. Tema hääl tungis mulle hingepõhjani. Olin nii liigutatud, et tahtsin seda Pariisi last ka teile tutvustada. Tal ei ole õhtukleiti ja alles eile õpetasin talle, kuidas laval kummardada. Ta tuleb teie ette täpselt sellisena, nagu teda tänaval kohtasin: meigita, paljasääri ja odava lühikese seelikuga ... Teie ees on Édith Piaf!”

Nende sõnadega juhatas Pariisi kabareomanik Louis Leplée sisse Pariisi varblase, tulevase maailmakuulsa šan-

soonilaulja ja prantsuse kultuuri ikooni Édith Piafi esimese esinemise päris laval.

Kakskümmend aastat hiljem oli prantsuse kirjanikul Jean Cocteau põhjust öelda, et Piafi-sugust geniaalset lauljannat pole kunagi varem olemas olnud ega saa kunagi olema:

„Ta on jäljendamatu. Ta proovib ennast ja publikut ning leiab oma laulu väga kiiresti. Hääl tuleb kusaigilt sügavalt tema seest, mässib end tema ümber ja voogab võimsa lainena nagu sametine öö. See soe laine ujutab meid üle, võtab oma valdusse ja tungib meisse. Ime on sündinud. Nagu oksal istuv ööbik, keda näha pole, muutub ka Édith Piaf nähta-

matuks. Temast jäävad järele vaid pilk, kahvatud käed, vahakarva laup valguskiirte ja hääl, mis paisub, kasvab, üha kasvab ja võtab vähehaaval võimust, kuuni on suur nagu vari seinal ja jätab suurejooneliselt tagaplaanile väikese argliku naise. Just sellel hetkel saab proua Édith Piafi geenius nähtavaks, nii et keegi selles ei kahtle. Ta lausa ületab ennast. Ta on kõrgemal oma lauludest, muusikast ja sõnadest. Ta on meist kõigist kõrgemal. Täna hääl tungib linna kõikidesse tubadesse. See pole enam proua Édith Piaf, kes laulab. See on vihm, mis sajab, ja tuul, mis puhub, see on kuuvalgus, mis mässib meid oma loori sisse.”

Autobiograafilises teoses „Õnnepeole”, mis ilmus esmakordselt 1958. aastal, viis aastat enne lauljanna surma, jutustab Piaf tundeüllaselt ja humoorikalt oma trööstitust elust.

Õnnepeole
Édith Piafi autobiograafia Jean Cocteau eessõnaga
tõlkinud Sirje Keevallik ja Lauri Lees
kujundanud Siiri Timmerman
184 lk, köva köide

ilmunud

Loodusravi käsiraamat

Debora Yost
tõlkinud Liis Pallon
kujundanud Angelika Schneider
228 lk
köva köide

Praegusel keskkonnateadlikul ajastul on saanud selgeks tõsiasi, et paljusid tavalisi tervisehädasid saab ravida turvaliselt ja tõhusalt, kasutades lihtsaid ja 100% looduslikke teraapiisi lähemisi viise. „Loodusravi käsiraamat” on välja toodud loodusravi-meetodid ja kemikaalivabad lähemisviisid, et pakkuda leevendust paljudele tervisemuredele allergiast seljavalu ja peapöörituseni ning stenokardiast lihasreuma ja haavanditeni.

Chesili rannal

Ian McEwan
tõlkinud Mihkel Möisnik
sari „Punane raamat”
kujundanud Jüri Jegorov
128 lk
köva köide

Florence ja Edward abielluvad 1962. aastal ning sõidavad mesinädalaid veetma Dorsetisse, mereäärseesse hotelli, muretsedes küll mõlemad esseisva pulmaöö pärast, kuid teadmata, et seal, Chesili rannal, muutub nende elu mõne hetkega väga põhjalikult.

Käed eemale Õnnest

Milvi Lembe
kujundanud Angelika Schneider
160 lk
köva köide

Õnne elu ei lähe hästi. Tema ema joob ning võõrasisa kipub ligi. Nii otsustabki ta kodust lahkuda ning püüda leida oma pärisisa, kes teda ehk raskel hetkel aitaks. Otsitava maja leidmine Muuga aedlinnast pole küll keeruline, ent peagi avastab tütarlaps, et on sattunud hoopis vihma käest räästa alla, sest isa on Soomes tööl, aga tema kodu ümber käib vägagi kriminaalne tegevus, mille keskelt Õnnegi end peagi leiab.

1000 kõige naljakamat lugu lastest

Kalevi Kalemaa
tõlkinud Kadri Jaanits
kujundanud Anne Pikkov
232 lk, köva köide

Selles raamatus jälgitakse maailma nii, nagu laps näeb ja kuuleb. Siia on kogutud anekdoote, juhtumusi ja naljakaid olukordi, mis on ennekõike seotud nende võluvate veidrustega, mida laste suust sageli kuulda võib. Koostaja kirjeldab kogumikku nii: „Raamat ei naera laste ega lastevanemate üle, vaid olukordade üle, mis laste ja täiskasvanute maailmade, mõtete, tunnete ja arusaamade põrkumisel teinekord tekivad.” Anita otsis vastust ühele väga tähtsale küsimusele: „Ema, kas toonekurg toob lapsi?” „Ja-aa,“ vastas ema pisut kõheldes. „Kas Jumal annab meile meie igapäevast leiba?” „See on tõsi,“ vastas usinalt kirikus käiv ema nüüd juba kindlamalt. Anita mõtles natuke ja küsis: „Aga milleks meil siis isa vaja on?”

ilmunud

Sherlock Holmesi lühijutud

Arthur Conan Doyle tõlkinud Krista Kaer ja Heli Greenbaum
80 lk

köva köide

Arthur Conan Doyle'i loodud Sherlock Holmesi ja doktor Watsoni võlu on aegumatu. Üha uued põlvkonnad jälgivad põnevusega selle ekstsentrilise detektiivi mõttekäike ja elavad kaasa inimestele, kes talt abi otsivad. Kogumikus on koos kõik Arthur Conan Doyle'i Sherlock Holmesi puudutavad lühijutud: „Sherlock Holmesi seiklused“, „Sherlock Holmesi memuaarid“, „Sherlock Holmesi tagasitulek“, „Viimane kummardus“ ja „Sherlock Holmesi märkmeraamat“.

Otsi Moskva sfinksi

Alfonas Eidintas tõlkinud Mart Tarmak
456 lk

köva köide

Leedu ajaloolase ja diplomaadi Alfonso Eidintase ajalooline romaan räägib keerulist ajajärgust Leedu ajaloos – aastaist 1938–1940, mil riik sai järjest kolm ultimaatumit: Poolalt, Saksamaalt ja Nõukogude Liidult. Murrangulisi sündmusi vaadeldakse luureohvitseri Vytautas Kundrotase saatuse läbi, kuid suur osa romaani tegelastest on tuntud ajaloolised isikud. Palju on kokkupuutepunkte ka Eestiga – alates Eesti saadiku Otto Strandmani kohtumisest Pariisis oma Leedu kolleegiga kuni paljude paralleelidena kahe maa saatuses ajal, kui käis Molotovi-Ribbentropi pakti salaprokollides kokkulepitu teoks tegemine.

Bellini kaart

Jason Goodwin tõlkinud
Zuhan Habicht
280 lk

köva köide

Jason Goodwini harrava kriminaalromaan tegevus toimub 19. sajandi Istanbulis ja raamatu peategelane on detektiiv Yasim, kelle teeb eriliseks tööik, et ta on eunuhh. Noor sultan saab hinnatud detektiivi Yasimi otsima oma kuulsast esivanema portreed, mille autor oli tuntud veneetslane Bellini. Yasim suundubki Veneetsiasse, mis aastal 1840 on aga tühjade paleedega vallutatud linn. Kui kanalist leitakse kunstikaupmehe laip, läheb detektiivi jälgealune aga väga tuliseks ning lihtsana tundunud maaliotsingu tagant hakkab paistma intriig.

Must ja sinine

Ian Rankin tõlkinud Anne Kahk
504 lk

pehme köide

Detektiiv John Rebus laseb nelja juurdluse vahel, püüdes tabada mõrvarit, kes võib-olla juhib ta kurikuulsa Katekismuse Johni jälle, aga võib-olla mitte. Samal ajal hingab talle kuklasse sisejuurdlust toimetav mees, keda ta just jõudis süüdistada pistisevõtmises Glasgow gangsteripealikult. Justkui sellest veel vähe oleks, jälitavad teda telereporterid, kes kavandavad saadet ekslikult kohtuotsusest, mis teeks Rebuselt endast paari miljoni vaataja silmis põlastusväärse kurikaela. Üksainus väärtus ning teda ootab eba-meeldiv ja mitte just kiire lõpp.

Seintel on kõrvad

„Sosistajad“ ei ole tavaline ajalooramaat – siin ei pöörata tähelepanu võimuintriigidele, poliitilistele liidritele, kes ühe otsusega on sageli määranud miljonite inimeste elu ja muule, mida tavaliselt kohtame teostes, mis kõnelevad meie nn suu-rest ajaloo.

Oma 2007. aastal ilmunud kapitaaltes teoses on Londoni ülikooli Birkbecki kolledži ajaloo professor Orlando Figes võtnud vaadata hoopis inimesi, keda needsamad võimukoridorides tehtud otsused on kõige enam mõjutanud. Siin räägivad oma lugu Stalini diktatuuri seni vaikima pidanud ohvrid. Figes on kogunud suulist ajalugu – elavate inimeste mälestusi kunagi läbi elatust.

„Sosistajad“ ei räägi Stalinist, ehkki tema kohalolu on tunda igal leheküljel, ega ka otseselt tema režiimi poliitikat; juttu tuleb sellest, kuidas stalinism tungis inimeste mõtetesse ja tunnetesse, mõjutades nende väärtushinnanguid ja suhteid. Raamatus ei püüta lahendada nii ulatusliku terrorismi psühholoogilisi ega poliitilisi põhjuseid ega kirjeldada Gulagi tõusu ja langust; küll aga on see katse selgitada, kuidas haarati miljooneid tavainimesi vaikselt pealtvaatajate ja kaastöölistena oma terroristisüsteemi.

Stalinistliku süsteemi tõeline võim ja kestev pärand ei olnud mitte riiklikes struktuurides ega juhikultuses, vaid „stalinismis, mis tungis meis kõigisse“ nagu Figes tsiteerib vene ajaloolast Mihhail Gefterit.

Sosistajate ühiskond

Mahukal uurimistöö põhinev teos näitab, milline oli miljonite Nõukogude Liidu elanike eraelu Stalini türannia tingimustes, esitades meile ülevaate ühiskonnast, kus kõik rääkisid sosinal – olgu siis selleks, et kaitsta oma peret ja sõpru või selleks, et kaevata teiste peale. Autor küsib: kuidas suutsid inimesed säilitada oma isikupära ja identiteeti, kui stalinlik diktatuur kontrollis nende elu iga tahku? Missugune eraelu oli üldse võimalik kitsastes ühiskorites, kus iga vestlus oli läbi õhukeste vaheste naabritele kuulda ning igal hetkel võidi kaevata sinu kui „rahvavaenlase“ peale?

Nii meenutab üks 1930. aastate Vene ametniku tütar: „Me teadsime, et seda, mida kuulsime täiskasvanuid sosinal ütlevat või meie selja taga rääkivat, ei tohi kellelegi korrata. Meil oleks tulnud pa-handusi isegi siis, kui oleksime neile öelnud, et kuulsime lihtsalt nende juttu. Mõnikord rääkisid täiskasvanud midagi ja ütlesid siis meile: „Seintel on kõrvad“ või „hoia keel hammaste taga“ või muud

Detsember 1930: kohtunikud ja oma „süüd tunnistanud“ Leonid Ramzin ühel esimestest Stalini korraldatud näidiskohtuprotsessidest, mille eesmärk oli hoida rahvast pideva hirmu all.
FOTO: © BETTMANN/CORBIS

sellist, millest saime aru, et äsja öeldu ei olnud mõeldud meie kõrvadele.”

Sellises ühiskonnas jääd ellu vaid endasse sulgudes. Õpiti elama kaksikelu, varjama end ohtlike naabrite silmade ja kõrvade eest ning vahel isegi oma laste eest informatsiooni ja arvamusi, usulisi toekspidamisi, perekondlikke väärtusi ja traditsioone, mis vastandusid ametlikele Nõukogude normidele. Õpiti sosistama.

Toetudes sadadele perekonnaarhiividele ja intervjuudele kirjeldab ja analüüsib Figes Nõukogude inimeste igapäevaelu kõlbelist labürinti, kus üks vale samm võis pere hävitada, kus paljud hoidsid voodi kõrval riidekompsu, et olla valmis südaõiseks koputuseks uksele, kus alluv kaebas ülemuse peale, et saada endale tema töökoht, kus mees kaebas oma naise peale ja vastu pidi, kus naaber kaebas naabri peale, et saada endale tema elamispaik ja kus kaksikelust sai norm.

Mälu ajaloolaste huviorbiidis

Mälu ja mäletamisega seotud temaatika ning mälu-uurimine on seotud laiemate muutustega ajaloo teaduses, mis sai alguse juba 20. sajandi keskpaiku (eelkõige ehk Prantsusmaal seoses

Annaalide koolkonnaga) ja mis teema on nii ajaloo kui ka teistes humanitaar- ja sotsiaalteadustes üha enam ja enam tuure kogunud.

Üks olulisemaid nimetatud koolkonna panuseid ajaloo teaduse jaoks laiemalt võiks olla range eraldusjoone kadumine „subjektiivse“ mälu ja „objektiivse“ arhiivides säilitatava dokumentatsiooni ja muu materjali vahel. Hakati mõistma, et mingi universaalse tõe poole püüdlemine on sageli viljatu tegevus ja et inimese isiklik lugu mingist ajaloo sündmusest on sageli sama kõnekas kui tollesama sündmuse kirjeldus makrotasandil. Teaduslik uurimine on aga vaid mälu-jäämä tipp. Küsimused sellest, kuidas mäletatakse näiteks Teist maailmasõda või Nõukogude aega ei paku huvi üksnes ajaloolastele, vaid kõnetavad meid kõiki.

„Sosistajates“ kujutatakse paljude perekondade ja isikute saatusi, mida läbib punase niidina hirm ja jutustab sellest, kuidas nõukogude ühiskonnas toime tulemiseks tuli luua endale uus identiteet. Hirm oli vaid üks paljustest üksteisele vastukäivatest tungidest ja tunnetest, kirjutab Figes. Sellele lisandusid passiivsus, häbi ja alaväärsustunne, mis tekitasid Venemaal ühtaegu sa-

lajast viha nõukogude võimu vastu, aga ka tahet saada üle oma mineviku ja päritolu häbit. Inimesed kaotasid end selle kaksipidivuse sisse ära ja avalik isiksus neelas sisemise alla: „Ma hakkasin tundma, et ma olengi see inimene, keda ma teesklesin olevat,“ meenutab üks mees.

Raamat toetub sadadele perekonnaarhiividele (kirjad, päevikud, isiklikud dokumendid, memuaarid, fotod ja esemed), mida terrorismi üle elanud inimesed kogu Venemaal kuni päris viimase ajani varjasid oma kodus salasahtlites ja madratsite all, andes nõnda Nõukogude ühiskonnast meile laia (ja pole üllatav, et üpris valusa ja masendava) läbilõike.

Sosistajad. Eraelu Stalini Venemaal

Orlando Figes tõlkinud
Aldo Randmaa
792 lk
köva köide

Väga tülikas mees

KRISTA KAER

John le Carré, kes on praeguseks kirjutanud 21 raamatut ja kelle uus käsikirja on juba agentidele laekunud, on muutunud tänapäeva Lääne kirjandusmaailmas meheks, kes võtab sõna kõige vastu, mida ta peab suurriikide valitsuste ja erakompaniide tegevuses halvaks ja ohtlikuks. Sõna võtab ta nii ajakirjanduses kui ka oma romaani-des, millest seni viimase tegevus toimub Hamburgis, linnas, kus kavandati New Yorgi kaksiktornide ründamist.

Terrorihirmus Euroopa

Raamatus „Kõige tagaotsitum mees“

saabub Hamburgi Issa Karpov, noor piinamisjälgedega mees, kelle isa oli korrumpeerunud Vene polkovnik ja ema tšetšeenitar, kelle ta perekond hiljem oma au päästmiseks tappis. Issa tuleb Hamburgi, sest ta isa on kunagi jätnud sealsesse Šoti pankalastatud arve, mille koodi ta parandas pojale. Ja tema tulek on otsekui katalüsaator, mis vallandab sündmusi ning puudutab mitme inimese elu.

Panga omanik Tommy Brue saab oma jahmatuseks teada, kuidas ta isa oli panga rajanud, ning otsustab aidata Issat esindavat noort advokaati Annabel Richterit. Samal ajal satub Issa Saksa, Inglise ja Ameerika luure huviorbiiti ning teda kahtlustatakse terrorismiorganisatsioonide finantseerimises.

Maailm, kus valitseb paranoia

Nagu le Carré puhul ikka, on loodud olukord, kus eriteenistuste kord juba käivitunud masinavärk ähvardab pühkida oma teelt kõik inimliku. Inimlikkus ja rikkumatud tunded on aga see ainus, mille külge le Carré tegelased klammerduda saavad. Tommy Brue näeb lootuskirrt Annabelis. Tunded, mida naine temas ootamatult tekitab, paistavad talle lunastusena ning Annabeli pärast otsustab ta aidata ka Issat.

Annabel püüab leida õiglust õiglust maailmas ning esindab seetõttu

neid, kes ise enda eest seista ei suuda, mis teeb temast oma jõukas juristide perekonnas „musta lamba“. Ja Saksa julgeolekuteenistuse veteran Günther Bachmann, kelle välise kiinismi varjus on vankumatud põhimõtted, püüab samuti teha seda, mis on õige.

Kõige tagaotsitum mees

John le Carré tõlkinud
Kristjan Jaak Kangur
360 lk, köva köide

ilmunud

Kaelkirjak

Andrus Kivirähk loeb

Harriet Toompere audioraamat, CD-plaat, 65 min

Kai on väike tüdruk, kelle parim sõber on üsna kummuline tegelane – nimelt kõhuuss. Ehkki kõhuussiga ei saa mängida, saab temaga juttu ajada ning igasuguseid naljakaid ja põnevaid asju välja mõelda. Saab rääkida makaronitontidest ja siirupit sülitavast lehmast ja imelikust elukast, kelle nimi on mouk. Igal juhul on kõhuussiga palju lõbusam kui pirtsaka Barbie'ga. Ja siis on Kai akna taga veel kaelkirjak – või on see siiski kraana? Ja aias valvab küpseid marju suur koer – või on ta tegelikult lõvi? Sõltub sellest, kuidas vaadata...

Meisterda ise

Samm-sammult suurepärase kunstini

Sue Nicholson ja Deri Robins tõlkinud Martin Väli 240 lk, kõva köide

Mahukas laste käsitööraamat on täis vahvaid meisterdamisideid ja -võtteid, alates lihtsast kartulitruukist kuni selliste keerukate tehnikateni nagu marmoreerimine ja vormimine – kõik selleks, et lapsed saaksid arendada oma kunstioskusi ja luua omatehtud väikesi meistriteoseid.

Raamatu abil saab arendada joonistamist ja õppida koomiksiste tegemist, katsetada maalimis- ja trükitehnika, valmistada fantaasiaküllaseid kollaaže ja palju muud.

Puude ja põõsaste lõikamine

Sulev Järve ja Väino Eskla 192 lk

pehme köide

Puude ja põõsaste üks oluline hoolustöö on nende okste lõikamine ja võra kujundamine. Sellega saab reguleerida taimede kasvu ja kuju, õitsemist ja viljakandvust, tervist ja vastupidavust. Kuna lõikamine on tõsine sekkumine taimede arengusse, tuleks seda teha nii, et kasu saaksid nii nemad kui ka meie.

Käsitlev raamat on täiendatud korduustrükk, kus praktikutest autorid annavad edasi olulisema tänapäevastest tarkustest puude ja põõsaste lõikamisest.

Silmuskudumine

Claire Hallik 272 lk

kõva köide

See raamat on olnud asendamatu abimees meie emadele ja vanaemadele juba rohkem kui viiskümmend aastat – tegemist on aastakümneid tagasi suure populaarsuse saavutanud raamatu kordustrükiga, milles on täiendatud kudumistehnika köövitöid ning ka koekirjadest on tehtud uued värvifotod.

Käsiraamat annab algteadmisi silmuskudumise töövtete õppimiseks, põhjalikke kirjeldusi üksikute kudumistehnikate kohta ja suure hulga pildimaterjali erinevatest koekirjalistest pindadest. Raamatus on üle kahesaja koekirja foto ja tehnilise kudumiskirja ning ligi kakssada töövtete joonist.

Vaade Seine'i jõe kallastele Pariisi Jumalaema kirikust.

FOTO: © SYLVAIN SONNET/HEMIS/CORBIS

Ongi Pariisis käidud!

MART JUUR Postimees

Pariisi kuulutamine maailma pealinnaks on suurim trikk, millega prantslased eales hakkama saanud. Täpsemalt öeldes küll mitte prantslased – Prantsusmaa ja Pariisi vahele ei saa mu meelet võrdusmärki tõmmata – selle uskumatu vägteo sooritasid juba hallidel aegadel tublid pariislased ise. Pariisi positsioon linnade hulgas on unikaalne, kusjuures tema mõju või maagiat ei saa põhjendada ratsionaalsete argumentidega.

Pariisi müüti kannab usk, tänapäevasele öeldes tugev mainekujundus. Rooma võib olla paavstivõimu keskpunkt, London võib olla finantskeskus, Tallinn võib olla Euroopa kultuuripealinn, ometi on raske leida inimest, kelle pilk ei muutuks uduseks ning rinnust ei vallanduks magus igatsusoho, kui juuks tuleb Seine'i kallaste laiutav upsakas ja kergemeelne linnade kuninganna. Näha Pariisi ja surra! – see lendlause võtab kokku eurooplaste, aga ka paljude ameeriklaste ja jaapanlaste tuigud.

Isegi paksunahalised eestlased tajuvad tema kutset, seda kinnitab fakt, et taasiseisvuse esimestel aastatel oli piinarikas bussireis Pariisi paljude jaoks unistuste täitumise hetk. Aafriklaste suhtumine on pragmaatilisem, nende moto kõlab nõnda: „Jõuda Pariisi ja end seal koos suguseltsiga sisse seada!” Sest jah, lisaks kõigele muule on tänapäeva Pariis suurim Aafrika linn, mis juhtumisi ei asu Aafrikas.

Toit, seks ja kaunid kunstid

Võib-olla just seepärast, et Pariis võtab vastu kõik tulijad, nimetatakse teda ka vanaks hooraks. Kuninganna või hoor, mis seal vahet, igatahes on tegemist naissoost olendiga, kelle võimu tugisammasteks toit, seks ja kaunid kunstid, mis omavahel põimuvad kummalises sümbioosis. Just säärasena tajub Pariisi tänapäeva ja minevikku Inglise

ajaloolane ja kirjanik Andrew Hussey, kelle sulest pärineb põnevaim raamat Pariisist, mida ma kunagi lugenud olen.

1963. aastal Liverpoolis sündinud, praegu Pariisis asuvat Londoni ülilooli prantsuse kirjanduse osakonda juhatajaks Hussey on tähelepanuväärne isik – vana punkar ja anarhist, muusikasõber ja spordifänn, rahutu vaimuga eksleja, kes kirjutanud pornost ja jalgpallist, islamist ja George Bataille'ist. Esmakordselt saabus Hussey Pariisi 1970. aastate lõpus ning seitsaastik pole Prantsusmaa pealinn tema meeli enam vabaks lasknud – aastatepikkune jõlkumine klubides ja kohvikutes, istumine arhiivides, lõputu lugemine, uurimine ning suhtlemine erinevatesse ühiskonnakihtidesse kuuluvate pariislastega sai kroonitud hiilgava raamatuga Pariisi salajasest ajaloost.

Hussey nimetab oma inspireerijana Peter Ackroydi uurimust „London: The Biography” ning Ackroydi väidet, et ajalugu pole mingi lõplik lugu, vaid lõpetamata dialoog. Niisiis pole see raamat Pariisi n-ö ametlik ajalugu, vaid intrigeerivatest ning värvikatest killuketest koosnev kaleidoskoop. Fookuses on nn ohtlikud klassid – mässajad, hulkurid, immigrandid, kurjategijad, prostitutsioonid, homoseksuaalid ja muud marginaalid.

Pariis, mis turisti pilgu eest peitu jääb

Hussey näitab, kuidas linna arhitektuur ja vaim on seotud seksi ja vägivaldaga ning uurib vaesuse erinevaid vorme, nagu need Pariisis läbi aegade avaldunud. Hussey räägib mõne maitse jaoks ehk liigagi põhjalikult „kommertsseksist”, rahvuslikust tagakiusamisest ja näljahädaaegsest maiusroast – surnute kontidest keedetud supist. Hussey käsitles on Marie Antoinette ja printsess Diana ühe pika inimketi lülid, Hussey kergitab vaipa, mille alla peideti ebameeldiv teadmine ulatuslikust koostööst sakslastega Teise maail-

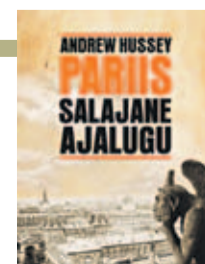
masõja ajal ja pärast sõja lõppu kollaborantidele osaks saanud elajalik kättemaks. See on omamoodi hullumeelne raamat: ei saa kuidagi teisiti nimetada uljast kava anda umbes pooletuhandel leheküljel ülevaade Pariisi enam kui 2500 aasta pikkusest ajaloost.

Eriti just ingliskeelses pressis sai raamatule täiesti teenitult osaks heakskiit, kohati lausa vaimustunud vastuvõtt. Kui vastakaid emotsioone Hussey tegelikult tekitab, näitavad lugejate kommentaarid Amazonis: hinnangud kõiguvad eufooriast vihkamiseni. Pealiskaudne ajaraisk, ütlevad ühed. See, kuidas autor kirjutab juutidest, homodest ja prostituutidest, on naeruväärne ja vastik. Võluv ja detailirohke, ütlevad teised ning leiavad, et raamat tutvustab nauditavalt säärast Pariisi, mis turisti pilgu eest peitu jääb.

Mulle, kes ma reisida absoluutselt ei armasta, küll aga olen uudishimulik nagu sada Anu Saagimit, meeldis „Pariisi salajane ajalugu” loomulikult väga. Äärmiselt mugav: vedeled diivanil, lased autoril end läbi ajastute ja bulvarite juhatada ning mingis mõttes ongi Pariisis käidud. Möistagi võib teda kasutada ka praktilise reisijuhina, ehkki raamat on liiga huvitav ja süvenemist nõudev, et temaga mööda võorast suurlinna traavida. Pigem tasuks „Pariisi salajasest ajalugu” lugeda enne teeleminekut või tagasi kodus olles: uskuge mind, teie isiklikud Pariisi-kogemused ainult võivad sellest.

Pariis. Salajane ajalugu

Andrew Hussey tõlkinud Jaanus Öunpuu 517 lk kõva köide

ilmunud

Purustatud õhuloss

Millenniumi sarja III raamat Stieg Larsson tõlkinud Kadri Papp 680 lk

kõva köide

Göteborgi haigla erakorralise meditsiini osakonda tuuakse kaks raskelt vigastatud inimest. Üks neist on topeltmõrva eest tagaotsitav Lisbeth Salander. Tal on peas eluohtlik kuulahaav ja teda tuleb otsekohe opereerida. Teine on Aleksander Zalatšenko – vanem mees, keda Lisbeth Salander on kirvega lõõnud...

Millenniumi-sarja kolmas ja viimane osa jätkub sealt, kus „Tüdruk, kes mängis tulega” lõppes. Lisbeth Salander jäi ellu, kuid tema probleemid pole kaugeltki möödas. Leidub jõude, kes tahavad Lisbeth Salanderi lõplikult vaikima sundida...

Veenuse juus

Mihhail Šiškin

tõlkinud

Jüri Ojamaa

sari „Moodne aeg”

480 lk, kõva köide

Vene kirjanikku

Mihhail Šiškinit peetakse Nabokovi ja Bunini traditsioonide jätkajaks vene kirjanduses ning „Veenuse juus” on talle toonud Rahvusliku Bestselli ja Suure Raamatu preemia. Oma romaanis laseb Šiškin lugejal plaanipäraselt süüvida paljudesse ajaloolistesse ja geograafilistesse olukordadesse: tegevus toimub kodusõjaaegsel Venemaal, tänapäeva Euroopas ja koguni muistses Pärsias. Tegelaste saatused põimuvad ootamatul kombel, nende teetähis elus on armastus: õnnelik, draamatiline, mitmesugune. „Kui armastus on kord olnud, ei kao see mitte kunagi” – see on raamatu leitmotiiv.

Väike kleidipood

Isabel Wolff

tõlkinud

Lii Tõnisson

sari „Varraku

ajaviiteromaan”

328 lk, kõva köide

Igal kleidil on oma lugu, ja oma lugu on ka Phoebe, kelle kauaaegne unistus – avada vintage-riiete pood, on nüüd täitunud. Ühel päeval saab Phoebe tuttavaks Thérèse'iga. Elatanud prantslannal on müüa rohkesti rõivaid, välja arvatud üks sõjaaegne taevasinine mantel, millest ta elu seeksi ei lahku... Algu ei taha Thérèse mantlist rääkida, kui kahest naisest aga head sõbrad saavad, hakkab sinise mantli lugu hargnema, viies lugeja tagasi Teise maailmasõja aegsele Prantsusmaale.

Geniaalsuse ja täieliku kirjaoskamatus vahel: Eesti animatsiooni lugu

Chris J. Robinson

tõlkinud

Kristjan Jaak Kangur

280 lk, pehme köide

Tunnustatud animatsioonikäsitleja ja filmiprogrammi kuraator Chris J. Robinson annab oma raamatus ülevaate Eesti animafilmi loost ajaloolises kontekstis, keskendudes sellele, kuidas muutuv ideoloogia on mõjutanud filmitegijate käekirja. Üks raamatu väärtus ongi enam kui 20 intervjuud Eesti animafilmi võtmekujudega.

ilmunud

Õpime mængeldes inglise keelt

Maris Niine,
Kertu Laanesoo

4 lauamängu karbis

Neli lauamängu õpetavad 120 ingliskeelset sõna: koolitarbed, mänguajad, loomad, kodu, kehaosad, riided, värvid, numbrid ja igapäevased tegevused. Õpime hääldusmärke, mis on tulevikus hädavajalikud sõnaraamatu kasutamisel. Sõnade õige häälduse saab omandada e-harjutustega, mille leiata Koolibri kodulehelt www.koolibri.ee.

Valmistume kooliks

Joonistamine ja meisterdamine

Piltvi Kula

72 lk

pehme kõide

Tööraamat on mõeldud eelkooliealistele lastele, tutvustades joonistamist, maalimist, voolimist ja meisterdamist. Teemade valikul on lähtutud elulähedusest. Tööraamatus on ülesanded jaotatud kuude kaupa nii, et iga nädala jaoks on üks kunsti- või tööõpetuse teema. Tähelepanu on pööratud aasaringile, rahvakalendri tähtpäevadele ja tähtsamatele pühadele, mis on eestlastele olulised. Selline vahetu igapäevane looduse ja elu jälgimine annab kunstõpetuse kaudu paremaid tulemusi ümbritseva mõistmisel.

Valmistume kooliks

Värviraamat

Joonas Sildre

17 lk, pehme kõide

„Valmistume kooliks“ sarja täiendav värviraamat Joonas Sildre joonistustega. Raamatus leidub pilte oravapere tegemistest igal aastaajal nii tähtpäevadel, rannas, matkamas, aia-töödel jne. Pilte saab lisaks värvimisele rikastada ka asjakohaste klepsudega lisatud klepsulehelt.

Nutimäng

Heili Veetamm

48 lk, lehvik

Nutimängu ülesanded sobivad lahendamiseks 4-5-aastastele lastele. Igal lehel on kolm erinevat teadmisi ja oskusi nõudvat ülesannet, mille vastust saab kontrollida järgmiselt lehel. Täiskasvanu saab esitatud küsimuse teemat edasi arendada, et avastada lapse huvisid, tugevaid, aga ka veel arendamist nõudvaid külgi.

Raamat maalase kodust

MEELIS LAINVOO

Koolibri 70-sarja uus raamat „Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust“ sobinuks imehästi kogu sarja avama, sest keskendub sellele, millele poleks olemas ühtki kultuurisaavutust, millest kõnelevad varem ilmunud sama sarja raamatud. Nimelt käsitleb värskest ilmunud teos meie koduplaneedi füüsilist olemist.

60 tänapäeva kõige silmapaistvamat teaduskirjanikku, kes töötavad maailma erinevates ülikoolides ja laboratoriumites, valgustavad lugejat alates küsimusest kuidas tekkis Maa kuni tulevikkuvaatava teemani „Inimeste käitumine ja meie planeedi päästmine“.

Kuidas tekkis elu?

Autorid viivad lugeja põnevale reisile, mis saab alguse Maa tekkimisega enam kui 4,5 miljardit aastat tagasi. Saame teada, kuidas mõnikümme miljonit aastat hiljem tekkis Maa ja umbes Marsi-suuruse taevakeha kokkupõrke tulemusena Kuu.

Tutvustatakse elu tekkimise teooriaid ja hoopis põhjapanevamat küsimust – mis ütleilse on elu? Kuidas kujunesid keerukamad hulkraksed eluvormid ning mitu korda ja millal on elu Maal olnud lähedal väljasuremisele.

Raamatu teine teemablokk on keskendunud Maa ehitusele ja sellega seotud küsimustele, nagu mandrite triivimine, mäestikud, maavärinad ja vulkaanid ning hiidlained, mis on põhjustanud ohvriterohkeid katastroofe ja põhjustavad, paratamatult neid tulevikuski.

Saame teada, et umbes 50-meetrise läbimõõduga meteoriid tabab Maad keskmiselt iga 200 kuni 400 aasta tagant, aga 10-kilomeetrise läbimõõduga taevakeha (mille tagajärjel surid välja dinosaurused) 100 kuni 500 miljoni aastase intervalliga.

Raamatu mahukaim osa, neli suurt peatükki – „Evolutsioon“, „Biogeograafia ja elupaigad“, „Taimed ja loomad“, „Loomade käitumine“ – viivad taimede ja loomade maailma.

Uute liikide avastamine kestab

Enne Charles Darwinit oletasid loodusteadlased, et Maal eksisteerib 10 000 kuni 100 000 liiki olevusi. Darwin leidis oma ümbermaailmareisi käigus, et Maal on tunduvalt enam liike, kui vaja oleks: igal saarel elasid oma linnu-, lille- või kilpkonnaliigid, mis sarnanesid naabersaarte omadega, ent olid siiski erinevad ega saanud omavahel paljuneda. Tänapäeval loodavad bioloogid määratleda liigirikkuse ulatust, ent hinnangud

Nopslaste sugukonda kuuluv nahkhiir on öise eluviisiga rändloom. Ta kasvab kõrbes jõudsalt siis, kui seal on küllaldaselt sammakaktuste ja agaavide nektarit.

FOTO RAAMATUST

selle kohta erinevad kümnetes kordades, ulatudes 2–3 miljonist liigist 30–100 miljonini. Igal aastal lisavad teadlased oma nimekirjadesse keskmiselt üks kuni kaks uut imetaja- ja kolm linnuliiki, samuti kümneid uusi mikroobi-, seene-, taime- ja mereloomaliike ning umbes 7250 uut putukaliiki.

Uusi liike avastatakse ja kirjeldatakse pidevalt. Neilegi teemadele on raamatus lähenetud nii mitmeski mõttes uudest vaatenurgast, andes hulgaliselt sellist teavet, mida kooli bioloogiatundidest tildjuhul ei saa. Näiteks on juttu elust ookeanisügavuste mustadel tosutajatel, sellest, kuidas näevad maailma koerad ja meemesilaste keelest.

Kas loomadel on emotsioonid?

„Loomulikult on,“ vastab üks raamatu autoreist, Colorado ülikooli bioloogia-professor Marc Bekoff. „Sa pead neid ainult kuulama ja vaatama nende nägusid, sabasid, kehasid, seda, kuidas nad liiguvad ning mis kõige olulisem – silmi.“

Emotsioonid lubavad loomadel erinevates situatsioonides kohaneda ja paindlikult käituda. Bekoff kirjutab, et hiired on empaatilised loomad ja armastavad lõbutseda. Et on näiteid armunud vaaladest, vihastest paavianidest, traumajärgse stressi all kannata-

vates ja leinavatest elevantidest ning isegi koerast, kes käitus oma pimedaliigikaaslase silmadena ehk juhtkoerana.

„Paljud loomad oskavad vahet teha õigel ja valel ning elavad vastavalt moraalikoodeksile,“ kinnitab autor. „Pole kahtlustki, et kui me räägime eetikast ja sellest, mida me tohime või ei tohi teha teistele loomadele, annavad nende emotsioonid meie aruteludele ja tegevusele vastuse.“

Kohustus teada ja hoolida

Toimetaja Michael J. Benton on paigutanud raamatu algusesse maailmakuulsa ameerika arhitekti ja visionääri Richard Buckminster Fulleri 1963. aastast pärit tsitaadi „Praegu on Maa-nimelise kosmoselaeva kohta teada vaid üksainus nimetamisväärne fakt – nimelt puudub meil selle juurde käiv instruksioon“.

„Globaalne kliimamuutus on teema, mis hirmutab ja ajab segadusse. Kas kliima soojenemine on toimunud viimase saja aasta jooksul ja kui, siis missugusel määral? Milline on maakeera tulevik, kui kliima muutub väga tugevasti? Ja mis kõige olulisem, kas inimesed on kliimamuutuses süüdi ning kui, siis mida me saame süü heastamiseks ära teha?“

Positiivne on, et üha rohkem inimesi saab aru, et midagi tuleb ette võtta, aga kuidas ja mida, on vähemalt praegu veel väga raske kokku leppida, nagu alles mõne kuu eest toimunud ÜRO Kopenhaageni kliimakonverentsi läbikukkumine tõestas.

Ühena triljonitest maalastest on just inimesele pandud kohustus hoolitseda imelise taevakeha eest, mis ise olemas olles võimaldab kõigil neil triljoneil olemas olla, sest eluslooduse seni kirjeldatud umbes 1,8 miljoni liigist on teadaolevalt vaid inimene see, kes suudab Maad tunnetada ühtse tervikuna.

Tunnetamisest tundmiseni on aga käia pikk tee, millel väikese sammukese aitab loodetavasti astuda ka „Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust“.

Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust

autorite kollektiiv

toimetanud

Michael J. Benton

304 lk

kõva kõide

Põrisevad põnnid ja uued tüdrukud

TIINA TOMINGAS

Krista Kumbergi autopõnni-sari on jõudnud kolmanda raamatuni – „Autopõnn Anto ja uus tüdruk“.

Lastekirjandusest teame mitut tarbeeset või muud asja, millele kirjanik on hinge andnud. Ellen Niidul oli neid terve trobikond: Volga, piimaauto, helikopter, tolmuimeja ja ekskavaator, rääkimata väikesest armsast motorollerist. Või vene kirjandusklassik Kornei Tšukovski, kelle „Köögi-Kata mures“ võtsid jalad alla nii samovar kui ahjuroop.

Aga kui Niidu ja Tšukovski lugudes esindavad masinad ja köögiriistad ka n-ö

elusast peast iseennast ning toimetavad oma teerulli või lauanõude toimetusi, siis Kumbergi autopõnnid võiksid vabalt esineda täitsa tavaliste lastena ja katki poleks midagi. Muidugi on põnevam ja loovam lugeda, kuidas autopõnni pisarad veerevad laternast ning kuidas tal illutusest kapott lahti plöksatab. Või ette kujutada, kuidas auto ulakalt tagatulesid näitab või viksi masinapojana pikivahet hoiab.

Isemoodi ja armsad lood

Naljakaid ja vahvaid inimlaste tegemiste autolikke analooge oleks võinud isegi rohkem olla. Ning kui autod juba tegelasteks võetud, siis oleks natuke

enam ka masinate maailmale omast tahtnud lugude taustas leida. Kuid isemoodi ja armsad on need lood ka niisama, just sellisel kujul, kus väiksed põnnid on rüütatud metallist vormi ning teevad põrisevat häält.

Sarja viimane raamat „Autopõnn Anto ja uus tüdruk“ räägib erilisest päevast autolasteias, kus rühma tuleb uutslunukas, võõrapärane ja isesugune. Teised masinalapsed piidlevad võõra moega tüdrukut algul kahtlevalt, sest tal on ainult üks ratas ning ta ei jaksa ei kalluri kombel liiva vedada ega puksiiri kombel nõõri sikutada. Kui selgub, miliseid julgeid trikke too teha oskab, võe-

takse ta aga varsti omaks. Loo moraal võiks olla selles, et igatihes meist on midagi erilist. Olgu meil ainult kannatust ja head tahet seda üles leida.

Muhedalt kujutatud masinate maailm

Lasteraamatu puhul ei saa kuidagi mööda minna piltidest. Priit Rea joonistatud masinate maailm on sõbralik, ilmeka ja muhe. Tähelepanelikule pildivaatajale ei jää märkamata ka nutikad detailid, näiteks kõikisugu mutrid ja kruvid autolaste mänguväljakul või kas-side ja hiirte täiesti omaette elu suure linnapildi majakatustel. Ning mulle tun-

dub, et sarja esimeses raamatus on kunstnik autoemme kaunile suule isegi veidi huulelāiget lisanud. Tanklapildile on aga jäädvustatud 2007. aasta igatsusväärseid bensinihindade.

Autopõnn Anto ja uus tüdruk

Krista Kumberg

kunstnik Priit Rea

16 lk

pehme kõide

ilmunud

Kuidas lahku minnaTõnn Sarv
96 lk

taskuraamat

Miks on nii palju raamatuid suhete loomisest, nende hoidmisest ja parandamisest? Ikka sellest, kuidas paremini ja edukamalt muljet avaldada, võrgutada, ahvatleda, seksida... Aga selle kohta, kuidas suhet lõpetada, väga vähe või peaaegu üldse mitte? Jah, kirjandust lahutuste põhjuste ja statistika kohta, juriidilist nõustamist, soovitusi ja nõuandeid lahku minemise vältimiseks või selle tagajärgedest ülesaamiseks on piisavalt. Aga sünnimusest endast, lahkuminekust, ei räägi eriti keegi. Me räägime mehe ja naise suhete lõpetamisest, olgu need siis lühi- või pikaajalised, sõltumata sellest, kas ollakse ametlikult abielus või mitte.

Hästivarjatud saladus

Õölane nr 119

Ellis Peters

tõlkinud Heli Leek
288 lk

taskuraamat

„Hästi varjatud saladuses“ jätkuvad vend Cadfael ja seiklused Inglismaad räsiva kodusõja taustal. Cadfael ja tema kaaslased asuvad otsima üht sõjakeerises kaduma jäänud tütarlast, avastavad aga peagi, et on sattunud hoopis mõrva ja röövimise jälgedele.

Meie elu lood, suuremad kui elu

KRISTOFER KRAIM

Teil on õigus – „Meie elu lood“ on riigiteleviiooni igihalja seriaali „Õnne 13“ tunnuslause ning „Suurem kui elu“ käib seltskonnaajakirja Kroonika kohta. Ent need kehtivad sama hästi ka kultusseriaali „Ohtlik lend“ romaaniversioonide kohta.

Omamaine krimisari, mida BEC Eesti Televisioonile tootis, on rahvale sedavõrd lähedane, et fänniklubid tegetsevad ning veebi-arhiivist tõmmatakse ikka ja jälle Västriku ja Leidpalu saagat alla. Marko Matvere ja Elisabet Tamm on eestlastele armsad. Ka stsenarist Mihkel Ulmani mahe fabuleerija-anne on selles kustumatus menus osaline. Kati Murutari inimestetundliku fantaasiaga koos võimenduvad need meie elu lood aga sõna otseses mõttes suuremaks kui elu.

Neli raamatut on olemas ning selge on, et Ulmani-Murutari tandem õigustab end täielikult. Ulmani ehe ja inimlik seoste leidmine, huumorisoon ja uje armastus ka nende tegelaste vastu, kellel tema lugedes pahasti läheb, on end tõestanud juba varasemates näidendites-filmistsenaariumides. „Detsembrikuumus“, „Imede torn“, „Röövlirahnu Martin“ on puha Ulmani sedöövrud ju.

„Ohtlikus lennus“ on autor kirjeldanud äärmiselt tavalisi elulisi lugusid, mis erinevad siin ja praegu meie ümber toimuvatest igapäevastest kurbmängudest pelgalt selle võrra, et keegi lüüakse maha. See on see osa argielu-

Marko Matvere ja Elisabet Tamm on eestlastele armsad ja seisavad lugejal silme ees ilmselt ka raamatut lugedes.

FOTO RAAMATUST

dest, mille puhul mõni inimene teeb teoks selle, mida paljud meist mõnikord tahaksid – õnne ees risti lautaja koksatakse ära. Niisiis on tegemist pilguga statistiliste numbrite taha – kes ja kuidas tegelikult ikkagi mõrvariteks saavad. Või mõrvatuteks. Mitte retsid. Tavalised inimesed. Meie!

Intuiitvne (aja)kirjanik Murutar on Ulmani stooridele lisanud omapoolse täispanga. Ta on loonud tegelastele meie elu lood. Nii kurjategijatel kui ka ohvritel, tunnistajatel kui ka episoodilistel tegelastel on taust ja päritolu, traagika ja põhjuslik-tagajärjelise saatus.

Kolm hooaega „Õnne 13“ stsenarist olnud Murutar on ka need kolm aastakäiku romaaniks kirjutanud. Seekord laseb sarja igas raamatus lisanduv isiksuste ja saastuste galerii tema talendil mõnuga möllata.

Viitena ajakirjale Kroonika pidasin

silmas seda, et raamat haaval koguneb läbilõige Eesti tegelikest oludest. Saame kokku dokumendi praeguse Eesti ühiskonnast. Tänu sellele läheb Ulmani-Murutari kaheraudne valang ilmselt meie kultuurilukku ning võimalik, et kujuneb isegi klassikaks.

Selle väitega on lugejat lõbus õrritada, sest mõlemat sensitiivset autorit tarvitakse ja samas pektakse halastamatult. Nende hingejõust ja teraapiisest loomingust saadakse ühtaegu abi ja tuge ning samas kritiseeritakse neid kurjalt maatasa. Peksavad, tähendab armastavad!?

Mis siis ikka, söimake, aga lugege, sest selle tandemi ühisloomingust võib julgelt harjumuse kujundada. Kui soovite, siis ka sõltuvuse. „Ohtlikke lende“ tuleb kuuldavasti kokku 21. Pärast neid jätkavad Mihkel ja Kati oma duetti ka praegu TV3 eetris käiva „Kät-

temaksukontori“ raamatuversioonide loomisel.

Lisaks on kirjanikel kenad plaanid „Röövlirahnu Martiniga“. Kui emakest Maad ikka jätkub, oleme näiliselt kerge ja ajaviitlase lugemisvaraga mitmeid aastaid kenasti varustatud. Näiliselt kerge. Süvenedes selgub, et need raamatud on sügavamad kui elitaaritsev „päris“ kirjandus.

Ohtlik lend 4
Reality Show
Mihkel Ulman
romaniseering
Kati Murutar
240 lk
taskuraamat

Silmitsi raskete valikutega

Helga Nõu vastilmunud romaani „Jääauku“ tegevus kulgeb hoogsalt, teos puudutab küsimusi, mis ühiskonnas kõne all. Uus teos on eelmise raamatu „Appi!“ oma-

moodi järg, milles selgub, kuidas „Appi!“ peategelastel Mailal ja Jussil läheb.

Ometi on „Jääauku“ täiesti iseseisev raamat, milles keskne tegelane

noormees Tomi, kes ei ole küllalt julge ja ehk ka küllalt mees. Mida see tähendab, selgub teose käigus, kus püstituvad teravad eetilised dilemmad. Raamatu tiitellehel on žanripiirang – noorsooromaan. Tegemist on gümnaasiumeas tegelaste looga, mis peaks eeskätt eakaaslasi huvitama.

Helga Nõu ei kirjuta noortest teisiti, kui ta kirjutab inimestest, kes on noorse ammu seljataha jätanud. Nii ta noored kui ka vanad tegelased seisavad silmitsi oluliste valikutega, millest teatud asjaolude kokkulangemisel võiks sõltuda mitte ainult õnn, vaid ka enesest lugupidamine, mis tähendab ka teiste lugupidamist.

Tomile antakse mõned uued võimalused. Kas argust saab ületada või mitte? Kuidas olla sõber ja leida sõpru? Kuidas mõista oma tõelist loomust ja leida oma rada? Helga Nõu ei anna üheseid vastuseid, ta meetod on küsimuste vormistamine. Tema raamatute inimesed on üsna sarnased, olgu adressaadiks nooremad või vanemad lugejad, kuid nooremaile antakse selgemini märku, mis on mõllematu valiku tagajärg.

Jääauku
Helga Nõu
224 lk
köva köide

ilmunud

Täna tuleb tore päevVahvaid tegevusi ja mängu lasteaias
Merike Lillo,
Õie Mikk
340 lk

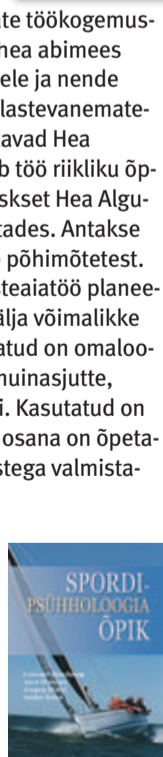
pehme köide

Tartu lasteaiaõpetajate töökogemuslik raamat võiks olla hea abimees eelkõige lasteaednikele ja nende koolitajatele, aga ka lastevanematele. Ehkki autorid töötavad Hea Alguse lasteaias, käib töö riikliku õppekava järgi lapsekeskset Hea Alguse metoodikat arvestades. Antakse ülevaade Hea Alguse põhimõtetest. Raamatust on abi lasteaia töö planeerimisel, pakutakse välja võimalikke teemalahendusi. Lisatud on omaloomingulisi luuletusi, muinasjutte, mõistatusi ja töölehti. Kasutatud on nn lapsesuud. Eraldi osana on õpetaja tehtud või koos lastega valmistatud mängud.

Spordi- psühholoogia õpikLennart Raudsepp,
Aave Hannus,
Jorgen Matsi
328 lk

pehme köide

Millist rolli mängivad psühholoogilised tegurid spordis? Kuidas saab tippsportlase sooritusvõimet psühholoogilise treeninguga parandada? Milliste arengupsühholoogiliste muutustega peavad oma töös arvestama laste- ja noortetreenerid? Kas laste

liiga varane spetsialiseerumine ühele spordialale toob hiljem kaasa spordimotivatsiooni kadumise ja väljalangemise spordist? Nendele ja paljudele teistele küsimustele püütakse selles õpikus vastused anda. Raamatust võivad kasulikke teadmisi omandada peale üliõpilaste ka treenerid, kehalise kasvatuse õpetajad, lapsevanemad ning sportlased.

Konfliktidest ja suhtlemisoskustest õpetamisel ja juhtimiselHeiki Krips
342 lk

pehme köide

Me suhtleme, et tunda suhetest rõõmu, et saavutada enesele olulist, et täita tööülesandeid. Juhtub, et kõik ei lähe nagu tarvis. Inimesed ei mõista meid või meie neid. Kokkuleppeid ei saavutata või saadakse selline kokkulepe, millega ei ole rahul. Vastuolud tunduvad ületamatud. Mõtted seoses kõige sellega toovad kaasa kurbust, viha, pettumust. Tundub, nagu ei saaks me midagi muuta. Ometi saab õppida konflikte kui vastuolusid käsitlema selliselt, et nendega paremini toime tulla.

Selles raamatus räägitakse konfliktide kui vastuolude olemusest ja nende liigitusest. Peatatakse sellel, et meie mõtlemise viisidest sõltub suuresti see, kuidas me oma eluga toime tuleme.

Raamatus antakse ülevaade suhtlemistehnikatest ning nende kasutusviisidest. Kirjeldatakse vestluse juhtimise tehnikaid. Räägitakse kehtestamisest ja läbirääkimistest. Käsitletakse grupptide juhtimise problemaatikat.

